

לפי הפשט - במה חטאו בוני מגדל בבל?

ד"ר שמעון צבי (שיעור מס' 142)

סיפור מגדל בבל (בראשית יא:א-ט)

(א) וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שְׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים. (ב) וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְקִעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיָּשֻׁבוּ שָׁם. (ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבָה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה וְתִהְיֶה לָּהֶם הַלְּבָנָה לְאֶבֶן וְהַחֲמֵר הִיָּה לָהֶם לְחֵמֶר. (ד) וַיֹּאמְרוּ הֲבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֵאשׁוּ בְשָׂמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ. (ה) וַיֵּרָד ה' לִרְאֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. (ו) וַיֹּאמֶר ה' הֵן עִם אֶחָד וְשָׂפָה אֶחָת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצָר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת. (ז) הֲבָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ. (ח) וַיִּפֶץ ה' אֶתֶם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לְבִנֵּי הָעִיר. (ט) עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי שָׁם בָּלַל ה' שִׁפְתֵי כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְיָצָם ה' עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ.

מבנה הסיפור

- A פס' א. מבוא: תיאור מצב התחלתי של אחדות
- B מסעות בני האדם והתיישבותם בבקעה בשנער
- C ג, ד. דיבור בני האדם: תוכנית בנייה של עיר ומגדל
- D ה. ירידת ה' לראות את הנעשה
- ²C ו, ז. דיבור ה': תוכנית לסכל את הבנייה
- ²B ח. הפצת בני האדם על פני כל הארץ
- ²A ט. סיכום: תיאור מצב סופי של פירוד ומקור השם בבל

רש"י (טרואה, צרפת, 1040-1105) בראשית פרק יא פסוק א

"ודברים אחדים" - באו בעצה אחת ואמרו לא כל הימנו שיבור לו את העליונים נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה [ד"א על יחידו של עולם] ד"א ודברים אחדים אמרו אחת לאלף ותרנ"ו שנים הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול בואו ונעשה לו סמוכות (ב"ר)

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קט עמוד א

דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא וכו'. מאי עבוד? אמרי דבי רבי שילא: נבנה מגדל ונעלה לרקיע, ונכה אותו בקרדומות, כדי שיזובו מימיו, מחכו עלה במערבא: אם כן ליבנו אחד בטורא! אמר רבי ירמיה בר אלעזר: נחלקו לשלש כיתות, אחת אומרת: נעלה ונשב שם, ואחת אומרת: נעלה ונעבוד עבודה זרה, ואחת אומרת: נעלה ונעשה מלחמה... תניא, רבי נתן אומר: כולם לשם עבודה זרה נתכוונו, כתיב הכא (בראשית י"א) נעשה לנו שם, וכתוב התם (שמות כ"ג) ושם אלהים אחרים לא תזכירו, מה להלן עבודה זרה - אף כאן עבודה זרה.

רשב"ם (ר' שמואל בן מאיר, צרפת, 1080-1160 לערך) בראשית פרק יא פסוק ד

לפי הפשט מה חטאו דור הפלגה? אם מפני שאמרו וראשו בשמים, הא כתי' ערים גדולות ובצורות בשמים (דב' א: כח)? אלא לפי שצום הק' פרו ורבו ומלאו את הארץ, והם בחרו להם מקום לשבת שם ואמרו פן נפוץ, לפי הפיצם משם בגזרתו.

אבן עזרא (ר' אברהם אבן עזרא, נולד בספרד, 1089-1164) בראשית פרק יא פסוק ג

(ג)...ואלה בוני המגדל לא היו טפשים שיחשבו לעלות אל השמים, גם לא פחדו מהמבול, כי נח ובניו שנשבע להם השם שם היו, וכלם סרים אל משמעתם, כי בניהם היו. והנה הכתוב גלה חפצם וסוף דעתם לבנות עיר גדולה למושבם, ולבנות מגדל גבוה להיות להם לאות ולשם ולתהלה לדעת מקום העיר להולכים חוצה כרועי המקנה... ואל תתמה על מלת וראשו בשמים, כי הנה כן דבר משה ערים גדולות ובצורות בשמים (דב' א: כח). ואלה הבונים ראו בעצתם שלא יפרדו, והשם לא יעץ כן, והם לא ידעו.

יוסף בן מתתיהו (יוספוס פלאוויוס, ישראל ורומא, 38-100) קדמוניות היהודים, ספר ראשון, שורות 110-112

הבקעה, שהעתיקו אליה תחלה, קרויה שנער. וכשצויה אתם אלקים, שיחלצו מהם למקומות ישוב אחרים מפני רבוי האוכלוסים, כדי שלא יתקוטטו ביניהם, אלא יעבדו ארץ רבה ויתענגו על רוב תנובה, לא שמעו בקולו.